

ӘОЖ 070

А.С. Ақынбаева

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,
Қазақстан Республикасы, Алматы қ.
E-mail: akynbayeva.ainur@kaznu.kz

Сандық журналистикадағы өзекті мәселелер

Мақалада қазіргі кездегі сандық технология арқылы хабар тарату ерекшеліктері шетелдік тәжірибе негізінде қарастырылады. Хабар тарату саласында Еуропада бұрынғыдай хабар тарату тоқтап, сандық ақпаратқа көшуіне байланысты, қоғамдық хабар таратуға және өзінің жаңалықтар фламаны мен жеке істер бойынша қызметтер сандық түрге ауысты. Салық немесе лицензия есебінен қоғамдастық ақша төлеген жаңалықтар қызметі саясаттың «несиелік дағдарысына» ұшырады, бұл жаңа ғасырдың қатал экономикасына сәйкес тұрақсыздықтың белгісі.

Түйін сөздер: сандық технология, сандық журналистика, ақпараттық кеңістік, Еуропа, АҚШ, BBC, медиа жүйе.

A.S. Akynbaeva

Actual problems of digital journalism

This article analyzes the importance of the media and journalism in modern society, will present the main challenges faced by modern society in terms of the spread of digital technology, introduces the development trends of the information space, the practice of mass media in the context of globalization, commercialization and convergence, special attention the specifics of the global media system. It also focused on the emergence of new types of content, the emergence of new consumer information on changing priorities in media consumption, the formation of new business models and market structures of media.

Key words: digital technology, digital journalism, information space, Europe, the US, information space, a media system

А.С. Ақынбаева

Актуальные проблемы цифровой журналистики

Статья посвящена анализу значения СМИ и журналистики в современном социуме, основных вызовов, с которыми сталкиваются представители современного общества в условиях распространения цифровых технологий. Автор также анализирует новые типы контента, появление новых потребителей информации, изменение приоритетов в медиапотреблении, формирование новых бизнес-моделей медиапредприятий и рыночных структур СМИ.

Ключевые слова: цифровая технология, цифровая журналистика, информационное пространство, Европа, США, BBC, медиасистема.

Жиырма бірінші ғасырдың алғашқы онжылдығында журналистиканы демеуші және қызмет көрсетуші өнеркәсіп жүйелерінде дағдарыс болды, бұлардың көпшілігі жаңалық таратудың заманауи тәжірибесінің негізі болған. Жұмыстың ескі тәсілдері хабар таратудың ұзақ тарихымен байланысты, баспасөз жаңалықтары шығында-

рының қауіпсіз базаларымен бірге ескіге айналуға, ал жаңа модельдер тәжірибеде тексеруден өтпеген.

Ұлы дағдарыс кезеңінен басталған ауыр ғаламдық экономикалық құлдыраумен бірге ақпарат агенттіктерінің саны бірден өсіп, ақпарат саласына тән жоғары өнімділік оларға қайта келді,

алайда, жеке саладан алыстады, сондықтан инвесторлардың азаюына байланысты оларға мазмұнды монетизациялаудың жаңа тәсілдері үшін күресуге тура келді. Біздің өзіміз куә болғандай бұл оқиға екі ғасыр бойы ақпарат жинау және таратумен айналысып келе жатқан бизнес-моделдерді әлсіретті, ұлттық және жергілікті күнделікті баспасөз бен газет оқырмандары мен жарнаманы сақтауға жан-тәнімен тырысты.

Сонымен қоса, мұны BBC секілді ірі ғаламдық брендинг пен ақпараттың сенімді көзіне айналған беделді ұйым ретінде оны аз ғана қауіпсіз порттың біріне айналдырды, алайда, қайта сайланған Коалициялық үкімет BBC-дің сөзсіз өсуін толығымен қолдамайды және жеке меншік өнеркәсіптер күшін қорғауға, корпорацияны аяғынан тұрғызуға жақын. Барлық БАҚ саласында жарнамадан түсетін табыстың бірден құлдыраудағы тиімділік кезеңдік немесе жүйелік сипатқа ие болды, бұл жаңалықтардың коммерциялық операторларының артуына әскери қозғалыс кезіндегі жеке мен мемлекеттік сала (тіпті, жақсы кезеңнің өзінде ешқашан алыс емес) арасындағы байланыс секілді дамыды. Бұл XXI ғасырдың екінші онжылдығында Ұлыбританияның ең негізгі қоғамдық хабар тарату арнасы BBC-дің жылдық табысы – 3,600 млн. фунт стерлинг оның жеке меншік қаржыландырылатын бәсекелестері мен байланыстың оңшыл реттеушілері үшін ең негізгі нысана болды. Осылайша, 1926 жылы негізі қаланған қоғамдық қаржыландырылатын ұйымға оның әлі күнге дейін қоғамдық маңызы бар сыннан өтіп жатқанын дәлелдеуі қажет болуда.

Мемлекет қаржыландыратын ақпараттардың мәдени ерекшелігі әдетте, төртінші билік ретінде бейнеленеді, журналистиканың нарықтық экономикадағы рөлі талқылаудың басты құралына айналды. Қоғамдық хабар таратудың (ҚХТ) еуропалық мазмұндағы фундаменталдық себебі қоғамға жаңалықтарды таратуға қызмет етеді, олардың демократиядағы азаматтық рөлін ақпараттандырады. Бұл нарықтың болжамдарына негізделген, яғни «маңызды» жаңалықтар әрдайым шешуші жанрдың сенімсіз табысы ретінде көрінеді. Соңғы 90-жылдардың соңында Ұлыбританияның мемлекеттік құралдары қоғамдық еуропалық жүйенің бастамасы бойынша қызметін АҚШ моделіне көшуде, бұл негізінен журналистиканың мемлекеттік қызмет идеясынан бас тартуға әкелді, себебі ол сөз бостандығының сақталуына қауіп тудыруы мүмкін дейді. Мемлекет қаржыландыратын жаңалықтардың

шығуы жағынан коммерциялық қаржыландырылатын жаңалықтармен мәдени жағынан ерекшеленеді және ұлттың шығу тегіне тікелей байланысты, көптеген демократиялық қоғамда екі жақты экономика мемлекеттік және жеке өндірісті қолдауға қызмет етеді. Қоғам мүддесіне қызмет ету туралы дебаттардың мысалы, журналистика демократиялық қоғамға қызмет етеді деген пікірдің терең тарихи тамыры бар. Махатма Гандидің өндірісті ақпараттан бөлектеу туралы демократиялық ұстанымы ерекше танылған: «Газетті өмір сүру үшін қаржы табу көзі ретінде пайдалану дұрыс емес. Мұндай өмір деңгейін жақсартуға ықпал ететін жұмыс түрлері бар, олардың негізгі мақсаты көлеңкеде қалады. Газеттер табыс табу құралы ретінде қарастырылған жағдайда нәтижесі заңға қайшы келуі мүмкін», – дейді [1]. Мұндай түсінбеушілікті Ганди газетті ақпарат мазмұны мен ақпарат бизнесінен табыс табу өндірісі арасындағы құлдырау деп суреттейді, себебі көптеген өндірістердің коммерциялық саласы құлдырауда және үкімет ақпарат таратуды мемлекеттік қолдаудан бас тартқан. Атлантиканың екі жағалауында да журналистиканың өзін қолдау қабілеттілігінің «дағдарысына» мәдени тұрғыда ерекше әсеретті. Еуропада қоғамдық жаңалық таратушылардың нормативтік және коммерциялық тұрғыда әсер етуі байқалды, дәл сол уақытта АҚШ-та мемлекеттік журналистиканы қаржыландырудағы үкіметтің рөлін арттыруға бағытталған уәждемелер пайда болды. Американдық жүйе журналистиканың дамуындағы ыңғайлы модел ретінде еркін нарықты дамытуға қолдау білдірді; десек те, ұлы ғаламдық рецессия 2007 жылы ақпарат өндірісіне мемлекет рөлінің қайта келу катализаторы деп қабылдады. АҚШ-тың академиялық ортасында құрметті орны бар Тод Гитлиннің 2009 жылды АҚШ газеттерін жақсарту туралы өтініші бойынша мемлекеттік саясаттан қолдау күтті. Гитлиннің өмірінде алғаш рет АҚШ қоғамындағы «тітіркену» тақырыбына араласуына тура келді. Гитлин көрсеткен «теңіздің түбегейлі өзгерісі» толығымен жүзеге асырылды және журналистика қоғамға қызмет ету үшін мемлекеттің қатысуын талап етті. Бір қызығы Гитлин: «Ұлыбританиядағы Қоғамдық Хабар тарату Қызметінің тәсілі АҚШ-тағы нарықтық моделге қарағанда тұрақты болуы мүмкін», – деген пікірге келеді [2].

2008-2010 жылдардағы қолжетімді статистикалық деректер көптеген ақпарат саласы экономикалық құлдырауға ұшырағанымен, сандық

экономикаға қатысты ұзақ мерзімді құрылымдық мәселелер өз рөлін атқаруда екенін көрсетті. АҚШ-та нарық әлсіреген тұста мемлекеттің араласуына тура келетінін Халлин: «...бұқаралық ақпарат құралдарындағы мемлекеттік қызметтің тұрақты рөлі туралы мәселе экономикалық модел тұрғысынан түсінікті, газеттер мен хабар тарату компаниялары өздерінің жаңалық қызметкерлерін қалай қысқартатынын кім біледі? Бәлкім мұны керемет оқиғаға қатысуға шақыру деп елестетуге болатын шығар», – дейді [3].

Еуропада ақпараттық жеке меншік саланың әлсіреуін реттеу яғни қайта реттеуді қажет еткенін атап ету маңызды. Соған қарамастан, АҚШ-тағы газеттердің жылдам банкроттыққа ұшырауы мен өтемақысыз қоғамдық хабар тарату жағдайы өте маңызды мәселеге айналды. 2009 жылы Ұлыбритания қоғамдық ақпарат тарату операциясына жан басына шаққанда 60 есеге артық инвестиция салған, бұл Америка, Финляндия мен Даниядан 75 есеге көп. Сондықтан бұл қызмет нарық пен ақпарат жинау және тарату операциясына тікелей байланысты. АҚШ-та бұл қызметтің қаржылық негізі айтарлықтай деңгейде инвестиция тартуға байланысты болған. Қаржы-ландырудағы айырмашылықты толтыруға жасалған шешімдер аз болған жоқ: оқырман тиын төлейтін микротөлемдер; журналистік зерттеулерді кепілдендіретін филантроптар мен қорлар; Crowdfunding және азаматтардың қаржылық жәрдемдері; салық салымдары жүйесінен шығармашылық пайдалану; өз еркімен еңбек ету ерекше рөл атқарды, алайда, олардың бірде біреуі демократиялық тапшылық үшін ұзақ мерзімді шешімді қамтамасыз ету жағдайында болған жоқ, соның нәтижесінде баспасөздегі дәстүрлі ақпарат тарату саласын жоғалтты. 2009 жылы АҚШ үкіметінің баспасөзді қолдауы саяси тұрғыдан талқылауға түсті. «*Columbia Journalism Review*» журналында жазушы Бру Норденсон «Сэм ағайдың шешімі» мақаласында: «мемлекет қаржыландыратын журналистиканы жақтаушылардың пікірі бойынша, сапалы журналистиканы дамыту және жергілікті, ұлттық медиа саласын қамтамасыз ету үшін үкімет ғана саясат пен субсидияны жүзеге асыра алады», – дейді [4].

БАҚ-тағы нарықтық экономика жағдайында АҚШ-тағы секілді үкіметтің араласуы медианы мемлекет тарапынан бақылау жасаумен теңестірілді. Көптеген американдықтар мемлекет тарапынан қаржыландырылатын хабар таратудың еуропалық моделіне қатты күмәнданды. Яғни

ақпарат тарату мемлекет тарапынан бақылаудан алшақтатылмаған. Николс пен Макчесни бұл қауіптерін «Американдық ірі газеттердің өлімі мен өмірі» атты мақаласында көрсетуге тырысты, олардың дәлелдемелері бойынша мемлекеттік саясат пен қаржылай көмек көрсету АҚШ баспасөз жүйесін анықтап қойды. Тарихи тұрғыда американдық еркін баспасөз 1830 жылдан бастап, «газеттердің саны мен түрін арттыру мақсатында баспа келісімшарттарына бұқаралық газет субсидиялары мен мемлекеттік ескерту жарияланымдарына ақша төлеген. Олар: «Журналистика қоғамдық игілік көзі болып табылады, әлеуметтік жеңілдіктерге ие деген негізде жергілікті және ұлттық күнделікті газеттің тұрақты жазылушыларына салық салудың несиелік жүйесін енгізуді сұрады» [5]. Авторлардың дәлелдемелерінің шынайылығына қарамастан, кей жағдайда олардың аргументтері журналистиканың болашағын кез келген журналистік ортамен біріктіріп, «баспасөз – бәрінен күшті» деген болжамға сүйенеді. Бұл көзқарас жаңалықтардың онлайн-модельдері өздерін ешуақытта қолдай алмайды деген, яғни жұмыстың ерекше «сапасын» жасайтын баспасөз органдарын эксплуатациялау кезіндегі болжамдарына негізделген.

2010 жылы Интернетте BBC сайты мен жаңалықтардың коммерциялық операторлары арасындағы күрделі қарым-қатынас пайда болды. Лицензияға ақы төлеу Ұлыбританиядағы жаңалықтардың онлайн-мазмұнын ұсынатын ірі сайт – news.bbc.co.uk тиесілі және бұны реттеушілер жеке меншік бизнес күшін қолдауда реттеушілер жеңілдік көрсетті деген куәлік бар. 2009 жылы лорд Картер «Сандық Ұлыбритания» атты баяндамасында: «Кез келген ақылы бизнес-модельдердің ақысыз қызметпен бәсекелесуі өте қиын», – деді [6]. Соған қарамастан, ол баяндамасында өзіне дейінгілерден радикалды түрде алыстаған жоқ, ол коммерциялық саланың әлсіреуі әлі күнге жалғасып келе жатқанын айта келе: «мықты, өзіне сенімді және тәуелсіз BBC бұрынғысынан да маңызды. BBC ұстанып отырған нарыққа араласу саясаты сақталады және ол қоғамдық қызмет мазмұнына араласудың ең маңыздысы екенін есте сақтауы керек», – дейді.

Баяндамада жан-жақтылық пен «қаржы азайған уақыттағы әріптестер мазмұны» ерекше маңызға ие болған. Баяндамада өңірлік жаңалықтармен қамтамасыз етуші ITV коммерциялық саланың әлеуетті құлдырауы салдарына және тұрақты түрде көптеген ережелерді қамтамасыз

ету қажеттілігіне тоқтала келе, «демократияға арналған түбегейлі өзгерістер мен қоғамдық мекемелерді есепке алуға» басты назар аударылған.

2009 жылы лорд Картердің баяндамасында негізі қаланған Сандық экономика Биллдің (2010) пікірінше, оңшыл және солшыл партияларға негізделген ағылшындар арасындағы саяси пікір алуандығының басты көзі болды. Ол Ofcom реттеуші күшін арттыруға тырысты және дәстүрлі идеологиялық ерекшеліктерге байланысты консервативтік министр Джереми Хант қайта сайланды. Бұл жағдайды реттеуші биліктің «онлайн кеңістікте жекеменшік инновациялық инвестицияны шектеуінің» артқаны деп сипаттады [7].

Ханттың болжамы бойынша, «реттеулер еркіндікке және жеке кәсіпорындардың дамуына мүмкіндік береді». Консерваторлар нарық көптеген өңірлік жаңалықтар мен қаржылық ақпараттарға қолжетімділікті қажеттілігі мен қызметі бойынша өзі реттеп отыруды қамтамасыз етуге қабілетті деп есептеді. Ұлыбританиядағы саяси айқындылықтың болмауы ең ірі коммерциялық жаңалықтар операторлары қызметінде күрделендірді. Ұлыбританиядағы ең негізгі коммерциялық сала Sky Broadcasting басты атқарушысы Джеймс Мердок Ұлыбританиядағы аптасына 13 миллионнан астам интернет-тұтынушылары бар жаңалықтардың ең танымал онлайн ақпарат көзі – BBC-дің онлайн қызметіне қарсы тікелей шабуылға шықты. Нарықтағы мемлекеттік демеушілігі тегін жаңалықтар журналистика үшін оның интернетте дамуын айтарлықтай күрделендіреді. Жаңалықтарды бағалаушылар үшін әділ баға ұсынылу керектігі өте маңызды. «Біздің қоғам BBC-дің жаңалық нарығына тәуелсіздік пен шектеусіз еркіндік беріп қойдық, содан кейін оның орнын толықтыру біз үшін маңызды», – деп жазады [8].

Мердоктың тәуелсіздік, плюрализм, сапа және жекеменшік сала арасындағы байланысы туралы болжамдары даулы мәселе, бұл – NewsCorp жаңалықтары оңшылдардан екені кеңінен танымал (Мердоктың иелігіндегі газеттердің барлығы 2003 жылы Иракты басып алуды қолдады. Мысалы, NewsCorp «бренді» Fox News, The Sun және New York Post өз елдерінде оңшыл көзқарастағы ақпарат таратушылар ретінде танылған).

Расында, көптеген комментаторлар Мердокты журналистік стандарттар тұрғысынан «өмір сүруге жарыс» ұйымдастырушы ретінде кінәлады. Корпорацияның ата жауларымен күресі бас-

талды, сол кезде Мердоктың халықаралық медиа-империясы өзінің онлайн мазмұнына ақылы қолжетімділікті енгізді және басқа да коммерциялық операторлар бұл қадамға абайлап қарады. Мердок: «бұл тек уақыт шешетін мәселе, яғни 2010 жылға дейін ақысыз ақпарат алып келген тұтынушылардың басым көпшілігі журналистиканың онлайн-мазмұнына ақы төлейтін болады», – деген сенімде болды.

Басқа бұқаралық ақпарат құралдары мен хабар тарату арасындағы ерекшеліктер тапсырыс берушіге айтылмаған тәсіл болып табылады. Реттеуші әлемде Қоғамдық Хабар Тарату үшін тұтынушы жоқ; ол – бейтарап және көрермен қорғауды қажет етеді. БАҚ-тың басқа бөліктерінде, соның ішінде ақылы телевидение мен газеттер үшін клиент таңдау еркіндігі арқылы мазмұн жасалады. Сондықтан да олар биліктің бір тармағы ретінде адамдардың не сатып алу, не оқу және қайда бару жайлы ақпарат беруге толығымен қабілеті болғандықтан, қоғам оларға байыптылықпен және құрметпен қарайды. Мердоктың отбасылық компаниясы жаңалықтар өндірісінің нарығында билік етуге құмар және олар БАҚ-қа үкімет немесе қадағалаушы орган тарапынан бақылауды қысқарту немесе жоюды мақсат етті. Мердок билікке келген оңшылдардың Жаңа үкіметінен лицензияны өткен ғасырдың қалдығы деп тануы мүмкін деп күтті.

BBC өзінің көлемін қысқартуы керек деген пікірді газет шығарушылардың барлығы бірдей қолдаған жоқ. The Guardian газетінің редакторы Алан Русбриджер 2010 жылы АҚШ-қа Атлантикалық мұхит көзқарасы тарапынан баға берді. Дәл сол уақытта газет өндірісінде Қоғамдық хабар таратушылар тарапынан бәсеке болған жоқ. Соған қарамастан, олар өте нашар жағдайда болған. Алан Русбриджер: «Сіз BBC-ге көптеген зиян келтіруіңіз мүмкін және сіз әлі күнге дейін газет мәселелерін шешу жолын тапқан жоқсыз, бәсекелес емес азамат ретінде мен BBC-ді, соның ішінде веб-сайтын да ұнататынымды және құрметтейтінімді мойындаймын», – дейді [9]. Бұл мойындау The Guardian (Ұлыбританияда көлемі бойынша оныншы және әлемдегі ағылшын тілінде оқылымы бойынша екінші газет) сайтының нарыққа еркін шығуда өз табысын жоғалтуына қауіп екеніне қарамастан жасалған.

2010 жылдарға дейін BBC әрқашан Ұлыбританиядағы лицензиялық салым-дардың жалғыз тікелей бенефициары болды. Соған қарамастан, 2010 жылғы үкіметті ауыстырудың саяси салдарынан BBC офертке ұшырады, ол «қоғамдық ма-

ңызы бар» қажетті ақпаратты таратуды жалғастырды. Хабар таратушылардың қызметі қуатты коммерциялық операторлардың лоббистік күшіне жауап ретінде жан-жақты зерттелді, қазіргі кезде мемлекеттік қаржы тәсілін алдынала болжанған коммерциялық аумаққа енуді субсидирлеу үшін пайдалануын сынға алды. ВВС Картердің «Сандық Ұлыбритания» Есебінде (2009) баяндалған «Интернетте жаңалықтарды тегін тарату қажет», – деген секілді пікірлері міндетті түрде дәлелдеуді қажет етті. Ол лицензиялық салымдар топтастырылып, бөлшектенген болуы керек және Қоғамдық Хабар Таратудағы өзіндік бәсекелестерге қаржы керек деген пікірге қарсы шықты. «Бұл мемлекеттік қызмет мазмұнының сапалы» болуы үшін жақсы емес. «ВВС-ді әлсірету арқылы тәуелсіздікке қауіп тудырады және лицензиялық салым төлеушілері алдындағы жауапкершілікті төмендетеді» деп атап көрсетті ВВС трестінің төрағасы Майкл Лайонс.

Жалпы алғанда, ВВС-дің барлық жасағандары жаңа медиа экономикасында өзекті болды деп атап өту қажеттілігі төніп келе жатқан қауіпке байланысты әділетті болуы мүмкін. Оның қарсыластары 20 жыл бойы екі телевизиялық арна, төрт ұлттық радиостанция мен жергілікті радио желіліктің ақпарат жеткізушісі, «онлайнда әлемдік көшбасшы медиа-гигант және коммерциялық баспа бөлімі» бар кең ауқымда дамушы «оның жеке пайдасы үшін тіптен үлкен» деп есептейді. Өткен жылы ол ВВС жаңалықтарының гипер-жергілікті желісін жүзеге асыруды оның коммерциялық салаға кері ықпалы мен оның билігіне салынған құнның әлеуетті аудиториясын арттырады. Ол сонымен қоса ақпарат тарату мен күнделікті оқиғаларды ВВС, ITV және 4-5 арналар арқылы төрт жыл бойы орташа алғанда 13,5%-ға төмендету арқылы ұлттық де-инвестицияның авангардында болды Журналистік мемлекеттік қызмет маңыздылығын нығайтуға көмектесу үшін арнайы іс шаралар жүзеге асырылды. Қоғамдық Хабар Тарату Қызметі сәрсенбіде басшылықпен әңгімелесу барысында аз ақпарат алды және бұл демократияның әлсіздігін көрсетті. Әдетте, ВВС – ден басқа алғашқы ақпарат көзін қалыптастыру оңай емес. Бұл жайлы зерттеуші Пестон:

«Соңғы кездері барлық ақпараттың Интернет арқылы таралуы байқалуда. Мәселен, несиелік дағдарыс әлемге таралған оқиға. Бірақ бұл жай ғана бизнес немесе экономикалық құбылыс емес. Естеріңізде болар, Майкл Джексонның өлімі туралы TMZ арқылы таралған ақпарат ин-

тернеттегі ғаламдық тележаңалықтар арқылы бірнеше минутта әлемге әйгілі болды», – деп жазады [10].

Корпорацияның саясаты – нақты ақпаратты жедел сату, соның нәтижесінде адамдар жабық ақпаратқа бәсекелес ақпарат көздерінен негізгі жаңалықты алуға кепілдендірілген. Соңғы кездері мобильді жаңалықтардың қосымшалары танымалдыққа ие болуда. Бірақ, журналистикада мұның да мәселесі көп.

Жалпы алғанда, ВВС тек өзінің ақпараттық қызметін атқарушы ғана емес, ең ірі оқиғаларды көрсетуге қабілетті. Десек те, оның күнделікті ақпараттардан құралған деректі бағдарлама базасы кейіннен әлемдегі ең маңызды ақпарат көзіне айналуда. Мысалы, кез келген коммерциялық қызмет өкілдері 2010 жылғы қарашада ФИФА-ның Әлем Біріншілігі үшін топ мүшелерін таңдауда сыбайластыққа жол бергені жайлы жазуға ВВС секілді батылдары жете бермейді. Осыған ұқсас ВВС жариялаған Northern Rock оқиғасы. ВВС-дің бизнес редакторы Роберт Пестон 2007 жылы өзінің блогында Northern Rock қызметінің қабілетсіздігі жайлы оқиғаны жазды. Ол өзінің Эдинбург фести-валінде сөйлеген сөзінде, «Менің зерттеулерім ақпараттың нәпсіқұмарлық алаңы емес», – деген пікір білдіреді. Бұл Көпшілікке Хабар тарату қызметі тарапынан қолдау табады. Пестонның пікірінше, «Капитализмнің болашағы туралы ірі шешімдерде демократияның қатысы бар» [10].

Пестон банктердің мәселелері жайлы кестелер қаржылық ақпараттағы ең маңызды мәселе болды деп есептейді. Алайда, бұл көптеген редакцияның күн тәртібіндегі арнайы мәселе емес. Ол ІЖӨ туралы ақпарат, банктік міндет-темелер және экономикалық реттеу коммерциялық ақпарат ортасының «соңғы беттеріне» жариялануы мүмкін екенін ескертті ВВС-дегі өзекті мәселе ақпарат аудиториясының көші-қоны мен демографиялық өзгерістер болды. Зерттеудің көрсеткеніндей, «Телевидениеден Интернетке көшіп-қонушылар саны артуда, алайда, аудиторияның 84%-ы бұрынғысынша теледидарды бірінші, 53%-ы интернетті және 52%-ы газетті пайдаланады деп атап көрсеткен. Жаңалықтармен интернет арқылы танысатындар арасында жастардың үлесі 61%-ды құрады. Теледидардың көрермен аудиториясы, соның ішінде жастардың интернетке ауысуына байланысты, онлайн ақпарат тарату көздері өз қызметтерін жандандырды» [11]. Бұл көрсеткіш ВВС-де жоғары деңгейде болды. Оның дәстүрлі ақпарат тарату

құралының негізгі көрермендері ересектер және лицензиялық төлем жасай алатын жастардың мазмұнмен айналысуға жағдайы жетпеді. BBC үшін бұл тенденцияны өзгерту ерекше маңызға ие болды және олар Интернет пен мобилді ақпараттың өзара тартысын байқады. «Егер жаңалық маңызды болса, онда ол мені өзі табады», – деген қағида қалыптасты. BBC мобилді қосымшалардың жаңа мүмкіндіктерін пайдалануға тырысып, біршама уақытын жоғалтты. Ол iPad пайдаланушы жастар аудиторияны көбейтуге қажетті болғанын мойындады. BBC Online қосылғаннан бергі 12 жылда өзінің коммерция-

лық бәсекелестеріне қарамастан, 2010 жылы смартфондарға арнап бірнеше жаңа қосымшаларды қосты. «Ірі қоғамдық құндылықтарды жасау үшін біз технологияны жұмыс істетуге күш саламыз», – деп мәлімдеді BBC Болашақ Медиа және технология директоры. Ол: «Бұл пайдаланушыларға өдерінің баспасөз-тәжірибелерін дербестендіруге жағдай жасайды», – деп атап көрсетті. Мобилді қосымшаларды қосуға бір апта қалғанда BBC бұл жобаның коммерциялық бәсекелестермен бәсекелесу үшін тағы бір өнімді «тегін-ауаға тарату» болады деп алаңдаушылық білдірді.

Әдебиеттер

- 1 Ghandi, M. (circa 1910) Extracted from P. B. Sanchay, Mahatma Gandhi and Journalism, The Hoot [Online]. Available at: <http://www.thehoot.org/web/home/searchdetail>. (accessed December 2009).
- 2 Gitlin, T. (2009) Conference paper, Journalism in Crisis Conference, University of Westminster, 18 May.
- 3 Hallin, D.C. (2009) 'Not the end of Journalism History', Journalism, 10(3): 332–334.
- 4 Nordenson, B. (2007) 'The Uncle Sam solution: Should the government help the press?', Columbia Journalism Review, Sept/Oct.
- 5 Nichols, J. and McChesney, R.W. (2009) 'The death and life of Great American newspapers', The Nation. [Online]. Available at: http://www.thenation.com/doc/20090406/nichols_mcchesney (accessed December 2009).
- 6 Hunt, J. (2010) No Public Subsidy for Outdated Regional News [Online]. Available at: http://www.conservatives.com/News/Speeches/2010/01/Jeremy_Hunt_No_public_subsidy_for_outdated_regional_news.aspx (accessed August 2010).
- 7 Murdoch, J. (2009) The Absence of Trust: James Murdoch's MacTaggart Lecture at the Edinburgh TV Festival 2009 [Online]. Available at: http://www.newscorp.com/news/news_426.html#top (accessed September 2009).
- 8 Rusbridger, A. (2010) 'The Hugh Cudlipp Lecture' [Online]. Available at: <http://www.guardian.co.uk/media/2010/jan/25/cudlipp-lecture-alan-rusbridger>. (accessed September 2010).
- 9 Peston, R. (2009) 'Richard Dunn Memorial Lecture – What Future for Media and Journalism' [Online]. Available at: <http://www.guardian.co.uk/media/2009/aug/30/edinburgh-tv-festival-robert-peston> (accessed August 2009).
- 10 Patterson, T.E. (2007) 'Young People and News', Joan Shorenstein Center on the Press, Politics and Public Policy [Online]. Available at: http://www.hks.harvard.edu/presspol/research/carnegie-knight/young_people_and_news_2007.pdf (accessed July 2009).
- 11 Ponsford, D. (2010) BBC Moves into mobile market with news app. 17.02.10. Press Gazette [Online]. <http://www.pressgazette.co.uk/story.asp?storyCode=45065&sectioncode=1> (accessed February 2010).

References

- 1 Ghandi, M. (circa 1910) Extracted from P. B. Sanchay, Mahatma Gandhi and Journalism, The Hoot [Online]. Available at: <http://www.thehoot.org/web/home/searchdetail.php?sid=1780&bg=1> (accessed December 2009).
- 2 Gitlin, T. (2009) Conference paper, Journalism in Crisis Conference, University of Westminster, 18 May.
- 3 Hallin, D.C. (2009) 'Not the end of Journalism History', Journalism, 10(3): 332–334.
- 4 Nordenson, B. (2007) 'The Uncle Sam solution: Should the government help the press?', Columbia Journalism Review, Sept/Oct.
- 5 Nichols, J. and McChesney, R.W. (2009) 'The death and life of Great American newspapers', The Nation. [Online]. Available at: http://www.thenation.com/doc/20090406/nichols_mcchesney (accessed December 2009).
- 6 Hunt, J. (2010) No Public Subsidy for Outdated Regional News [Online]. Available at: http://www.conservatives.com/News/Speeches/2010/01/Jeremy_Hunt_No_public_subsidy_for_outdated_regional_news.aspx (accessed August 2010).
- 7 Murdoch, J. (2009) The Absence of Trust: James Murdoch's MacTaggart Lecture at the Edinburgh TV Festival 2009 [Online]. Available at: http://www.newscorp.com/news/news_426.html#top (accessed September 2009).
- 8 Rusbridger, A. (2010) 'The Hugh Cudlipp Lecture' [Online]. Available at: <http://www.guardian.co.uk/media/2010/jan/25/cudlipp-lecture-alan-rusbridger>. (accessed September 2010).
- 9 Peston, R. (2009) 'Richard Dunn Memorial Lecture – What Future for Media and Journalism' [Online]. Available at: <http://www.guardian.co.uk/media/2009/aug/30/edinburgh-tv-festival-robert-peston> (accessed August 2009).
- 10 Patterson, T.E. (2007) 'Young People and News', Joan Shorenstein Center on the Press, Politics and Public Policy [Online]. Available at: http://www.hks.harvard.edu/presspol/research/carnegie-knight/young_people_and_news_2007.pdf (accessed July 2009).
- 11 Ponsford, D. (2010) BBC Moves into mobile market with news app. 17.02.10. Press Gazette [Online]. <http://www.pressgazette.co.uk/story.asp?storyCode=45065&sectioncode=1> (accessed February 2010).